

Verslag Verantwoord Beleggen 2021

Stichting Personeelspensioenfonds APG

Inhoud

	Voorwoord	3
	Doelstellingen en resultaten	4
1.	Onze aanpak	5
2.	Bewust kiezen: insluiten en uitsluiten	8
3.	Beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen	11
4.	Omgaan met klimaatverandering	13
5.	Respect voor mensenrechten	15
6.	Betrokken aandeelhouderschap	17
7.	Vooruitblik 2022	19
	Bijlage 1: Hoe berekenen we onze CO ₂ -voetafdruk?	20
	Bijlage 2: Gebruikte afkortingen	21

Voorwoord

Een goed rendement op onze beleggingen is belangrijk, want het rendement levert een belangrijke bijdrage aan de totale pensioenopbouw. Zowel de deelnemers van PPF APG als het bestuur van PPF APG (hierna 'PPF') vinden het ook belangrijk dat het pensioenvermogen op een verantwoorde wijze wordt belegd. Dat past binnen onze overtuiging dat verantwoord ondernemen op termijn tot betere financiële resultaten leidt. Zo gaat financieel rendement voor een goed pensioen hand in hand met maatschappelijk rendement voor een duurzame toekomst.

In dit verslag leggen we verantwoording af over de inspanningen en resultaten van de uitvoering van ons verantwoord beleggingsbeleid in 2021. In ons beleid ligt de nadruk op het bewust kiezen voor bedrijven die voldoen aan onze criteria op het gebied van mens, milieu en goed bestuur (Environment, Social, Governance; ESG) of de ambitie hebben om daaraan te voldoen. Daarom beoordelen we alle bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen op rendement, risico, kosten én in hoeverre zij verantwoord te werk gaan.

Ook zoeken we actief naar beleggingen die bijdragen aan een duurzame wereld. Eind 2021 hadden we € 273 miljoen (bijna 17% van het pensioenvermogen) belegd in bedrijven, vastgoed en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zoals duurzame steden en schone energie. Een groot deel van deze beleggingen bestaat uit duurzaam vastgoed en obligaties waarmee overheden en bedrijven duurzame projecten financieren ('obligaties met een duurzaam oogmerk').

In 2021 was de CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille 60% lager dan in het peiljaar 2015. De forse daling van de CO₂-voetafdruk komt vooral doordat we een groot deel van ons vermogen hebben belegd in een duurzame index waarin bedrijven zitten die weinig CO₂ uitstoten.

Samen met onze uitvoerder maakten we in 2021 werk van de afspraken uit het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). Dit betekent dat onze uitvoerder stelselmatig vaststelt wat de negatieve impact is van bedrijven waarin we beleggen voor samenleving en milieu. Ook wendt onze uitvoerder invloed uit bij bedrijven om die negatieve gevolgen te beperken en rapporteren we over de resultaten.

PPF bouwt graag samen aan een goed pensioen in een leefbare wereld. Daarom vinden we het belangrijk dat we het draagvlak voor ons beleid behouden en versterken, en dat we weten hoe deelnemers denken over verantwoord beleggen. In 2021 hebben we onderzoek gedaan naar de opvattingen van onze deelnemers over dit onderwerp. In de toekomst zullen we onze deelnemers, net als het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht, blijven betrekken bij de stappen die we zetten.

Doelstellingen en resultaten

Op deze pagina vatten we samen wat we in 2021 als verantwoorde belegger hebben bereikt, met tussen haakjes de resultaten in 2020.¹ Verderop in dit verslag gaan we hier dieper op in.

€ 1.650 miljoen (€ 1.497 miljoen)

Totaal belegd vermogen

-60% (-39%)

CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille

€ 273 miljoen (€ 237 miljoen)

Beleggingen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen

€ 50 miljoen (€ 40 miljoen)

Beleggingen in SDG 7: Duurzame en betaalbare energie

€ 50 miljoen (€ 36 miljoen)

Beleggingen in obligaties met een duurzaam oogmerk

47% (44%)

Percentage beloningsvoorstellen waar tegen is gestemd

150 (155)

Bedrijven op onze uitsluitingslijst

15 (15)

Staatsobligaties op onze uitsluitingslijst

¹ Deze cijfers hebben betrekking op 31 december 2021. Voor de CO₂-voetafdruk van de aandelenbeleggingen geldt een afwijkend meetmoment (31 maart volgend op het verslagjaar).

1 Onze aanpak

PPF wil een goed pensioen bieden voor onze deelnemers én verantwoordelijkheid nemen voor de wereld waarin we leven, nu en wanneer deelnemers met pensioen gaan. Dit betekent dat wij in onze beleggingsbeslissingen aspecten van duurzaamheid meewegen, omdat wij geloven dat bedrijven met voldoende aandacht voor milieu, mens en goed ondernemingsbestuur op de lange termijn ook betere financiële resultaten laten zien. We noemen dit verantwoord beleggen.

Ons [beleid verantwoord beleggen](#) is tot stand gekomen in samenspraak met het Verantwoordingsorgaan en deelnemers en sluit nauw aan bij de Nederlandse wet en internationale verdragen waaraan Nederland zich heeft verbonden. Daarnaast onderschrijven we een aantal (inter)nationale regels en standaarden.

Het beleid is een verduidelijking van de missie, visie en beleggingsovertuigingen van PPF. Het biedt het bestuur houvast bij het vaststellen van doelstellingen en het nemen van beleidsbeslissingen in de toekomst. De publicatie van het beleid past - net als dit verslag - in ons streven naar transparantie over verantwoord beleggen.

Voor en mét deelnemers

In 2021 heeft PPF haar deelnemers geraadpleegd over verantwoord beleggen. Van alle gepensioneerden, actieve en gewezen deelnemers heeft 14% van die mogelijkheid gebruikgemaakt. Uit dit onderzoek blijkt dat onze deelnemers in meerderheid een ambitieus beleid op het gebied van verantwoord beleggen verwachten van PPF. Wij zijn ervan overtuigd dat wij in het belang van deelnemers handelen door te streven naar een optimaal financieel rendement op het belegde vermogen én verantwoord te beleggen.

Pijlers verantwoord beleggingsbeleid

PPF is een klein pensioenfonds. We zijn realistisch over de impact van onze beleggingen op het streven naar een duurzame wereld. Juist daarom willen we onze invloed zo strategisch mogelijk benutten. In de uitvoering van ons beleid zijn we afhankelijk van onze uitvoerder. In de tabel op de volgende pagina hebben we ons beleid in zes pijlers samengevat en geven we aan waar:

1. ons beleid *bepalend* is; wij geven precies aan bij de uitvoerder hoe het beleid concreet moet worden toegepast;
2. wij over het onderwerp een duidelijke *overtuiging* hebben, maar de inhoudelijke uitwerking aan de uitvoerder laten;
3. de praktijk van de uitvoerder in algemene zin goed bij ons verantwoord beleggen beleid past, en wij ons *volgend* opstellen.

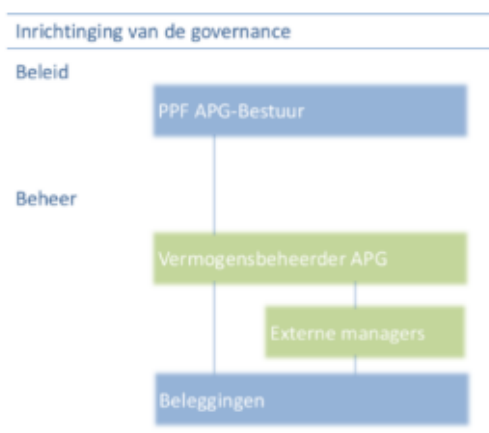
pijler	omschrijving	principe PPF
1	Verantwoord beleggen in een integraal onderdeel van ons beleggingsproces	overtuiging
2a	We gaan in dialoog met bedrijven waarin we beleggen	volgend
2b	We maken gebruik van ons stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen	overtuiging
2c	We willen met onze beleggingen bijdragen aan het Klimaatakkoord van Parijs	overtuiging
3	We zoeken actief naar beleggingen die duurzame ontwikkeling bevorderen	volgend
4	We verwachten van bedrijven dat ze de Global Compact van de VN (UNGC) volgen; we beleggen niet in staatsobligaties van landen met een bindend wapenembargo van de EU of de VN-Veiligheidsraad	bepalend
5	We maken ons samen met andere beleggers sterk voor betrouwbare regelgeving om duurzaamheid en goed bestuur te verankeren	volgend
6	We vinden het belangrijk om zo eerlijk en transparant mogelijk over verantwoord beleggen te communiceren en dragen het beleid actief uit om duurzaamheid te bevorderen	bepalend

Uitvoering door onze vermogensbeheerder

PPF heeft sinds 2018 een eigen beleid voor verantwoord beleggen. Op die manier kunnen we onze eigen keuzes maken. Tegelijkertijd sluiten we voor een belangrijk deel aan bij het beleid zoals onze uitvoerder dat heeft ontwikkeld; dat ambitieniveau past bij ons en op die manier kunnen we efficiënt werken en de kosten in de hand houden. Ook werken we via onze uitvoerder samen met andere grote beleggers om onze invloed te vergroten.

Ons beleggingsbeleid (en daarmee ook het beleid voor verantwoord beleggen) wordt vastgesteld door het bestuur. De uitvoering is ondergebracht bij APG Asset Management (hierna: 'APG'), dat ons pensioenvermogen beheert.²

APG heeft een team van 26 specialisten op het gebied van verantwoord beleggen en goed ondernemingsbestuur. Dit team ondersteunt de portefeuillemanagers bij verantwoord beleggen, voert gesprekken met bedrijven over duurzaamheid en goed bestuur, beoordeelt voorstellen voor niet-beursgenoteerde beleggingen en voert het stembeleid uit.

² Meer hierover op onze website in het document [Samenwerking PPF APG en onze uitvoeringsorganisatie](#).

Aansluiten bij regelgeving

Regelgevers, toezichthouders en pensioenfondsen zelf letten steeds meer op de zorgvuldige uitvoering van verantwoord beleggen. PPF gaf in 2021 verder invulling aan de verplichtingen van het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) (hoofdstuk 5). Dat geldt ook voor de verplichtingen die voortkomen uit de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), die eisen stelt aan pensioenfondsen bij de informatieverschaffing over de duurzaamheid van beleggingen. De SFDR-rapportage is als bijlage opgenomen in ons bestuursverslag.

Verantwoord beleggen en rendement

We zijn ervan overtuigd dat we betere beleggingsbeslissingen nemen als we structureel aandacht hebben voor duurzaamheid en verantwoord ondernemen. Door hier goed op te letten, krijgen we een beter beeld van de kansen en risico's van onze beleggingen. Dit blijkt ook uit wetenschappelijk onderzoek.³ In het beleid lichten we onze visie op het verband tussen verantwoord beleggen en risico en rendement van de portefeuille toe.

Onze uitvoerder heeft een dashboard ontwikkeld dat inzicht geeft in het effect van uitsluiten en insluiten op het rendement van de aandelenportefeuille. In 2021 was het effect van zowel insluiten als uitsluiten – net als in de twee jaren ervoor – licht positief. Conclusies over het effect op lange termijn kunnen we trekken als over een langere periode gegevens beschikbaar zijn.

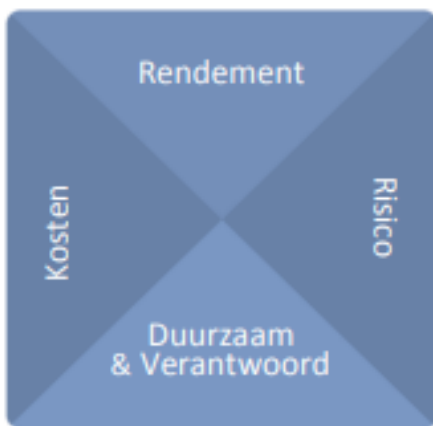
³ Gunnar Friede, Timo Busch & Alexander Bassen (2015), ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2,000 empirical studies, *Journal of Sustainable Finance and Investment*

2 Bewust kiezen: insluiten en uitsluiten

PPF wil beleggen in bedrijven die verantwoord te werk gaan én naar verwachting een goed rendement opleveren. Inzicht in de ESG-prestaties van bedrijven maakt het mogelijk gericht te kiezen voor beleggingen en effectief in gesprek te gaan met bedrijven over verbeteringen.

Het insluiten van beleggingen

- We beoordelen alle bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen op vier criteria: Leveren ze een aantrekkelijk rendement op?
- Is het risico aanvaardbaar?
- Zijn de kosten niet te hoog?
- Gaan de bedrijven voldoende verantwoord te werk?

Milieu, maatschappij en goed bestuur nemen we mee in elke beleggingskeuze

We noemen dit het insluitingsbeleid. Dit beleid is ontwikkeld door onze uitvoerder. PPF hecht belang aan het integreren van ESG in beleggingsbeslissingen, maar laat de keuze voor de wijze waarop dat gebeurt aan onze uitvoerder. We hebben vertrouwen in de kennis en kunde van onze uitvoerder en laten ons periodiek informeren over de resultaten.

Om te bepalen of bedrijven duurzaam en verantwoord genoeg zijn, gaat onze uitvoerder na of ze beleid hebben voor verantwoord ondernemen. Daarbij sluiten we aan bij de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC). Ook controleren we of bedrijven deze afspraken in de praktijk nakomen en of er incidenten zijn, zoals ongelukken of milieuvervuiling. De criteria verschillen per bedrijfstak en houden rekening met de specifieke risico's in de sector. We kijken ook naar de landen en regio's waar bedrijven actief zijn. Van bedrijven met activiteiten in gebieden met een verhoogd mensenrechtenrisico, verwachten we dat ze een goed mensenrechtenbeleid hebben.

Beleggen, verkopen of verbeteren

Voldoet een bedrijf aan onze criteria én scoort het boven het gemiddelde in de betreffende sector, dan noemen we het een ‘koploper’. Dat zijn bedrijven waarin we graag beleggen, op voorwaarde dat de rendements- en risicovooruitzichten goed zijn.

Daarnaast zijn er bedrijven die wel goed scoren op rendement, risico en kosten, maar achterblijven op duurzaamheid en verantwoord ondernemen. Die noemen we ‘achterblijvers’. In deze bedrijven kunnen we beleggen, maar alleen als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbetering. We moeten het rendement van een belegging in het bedrijf dan aantrekkelijk genoeg vinden om tijd en moeite te steken in zo’n verbetertraject. We noemen zo’n bedrijf een ‘belofte’. Onze uitvoerder maakt duidelijk welke verbeteringen er moeten worden gerealiseerd en op welke termijn. Zien we niet genoeg vooruitgang, dan verkopen we op termijn de belegging.

Met het insluitingsbeleid voldoen we aan de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en het IMVB-convenant door:

- het systematisch vaststellen van de negatieve gevolgen van activiteiten van bedrijven waarin we beleggen voor samenleving en milieu;
- het uitoefenen van invloed op bedrijven waarin we beleggen om de negatieve gevolgen van hun activiteiten voor samenleving en milieu te beperken.

Het insluitingsbeleid is formeel alleen van toepassing op aandelen en bedrijfsobligaties. Niettemin neemt onze uitvoerder ESG-criteria ook mee bij beleggingsbeslissingen in onder andere vastgoed, infrastructuur, private equity en staatsobligaties.

Het uitsluiten van beleggingen

Er zijn bedrijven en landen waarin we op voorhand niet beleggen. Deze staan op onze [uitsluitingslijst](#). PPF belegt niet in:

- staatsobligaties van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de VN-Veilighedsraad of de Europese Unie van kracht is;
- producenten van wapens die verboden zijn volgens internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend; clusterbommen, anti-persoonsmijnen en biologische en chemische wapens;
- bedrijven die betrokken zijn bij de productie van tabak;
- bedrijven die betrokken zijn bij de productie van (belangrijke onderdelen van) kernwapens;
- bedrijven die in strijd handelen met de uitgangspunten van de Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC).

Ook heeft PPF de ambitie aangescherpt niet te beleggen in staatsobligaties van landen die burgervrijheden en democratie in grote mate beperken. De uitvoering van dit beleid loopt nog.

Als er in de toekomst aanleiding is om nieuwe productuitsluitingen in overweging te nemen, zal het bestuur de verschillende overlegorganen van het fonds bij deze keuze betrekken en de deelnemers informeren.

Bedrijven en staatsobligaties op de uitsluitingslijst

Eind 2021 stonden 150 bedrijven op onze uitsluitingslijst, waarvan drie op grond van schending van de UNGC. Ook stonden er vijftien landen op de uitsluitingslijst waarvan wij niet in de staatsobligaties beleggen op grond van een bindend wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad of de Europese Unie.

Verkoop Russische beleggingen

We besloten in maart 2022 onze beleggingen in Rusland te verkopen. Aanleiding was de Russische militaire aanval op Oekraïne. PPF had op dat moment circa € 5 miljoen (0,3% van het vermogen) aan beleggingen in Rusland. Al sinds 2020 sloten wij beleggingen in Russische staatsobligaties uit. De verkoop van de beleggingen kan enige tijd duren; op dit moment verwerken Russische beurzen geen verkooporders van buitenlandse beleggers.

3 Beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen

PPF wil een groter deel van het vermogen beleggen in activiteiten die een goed rendement opleveren én bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Toename beleggingen in duurzame doelen

Eind 2021 hadden we € 273 miljoen (2020: € 237 miljoen) belegd in bedrijven en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Deze Sustainable Development Goals (SDG's) zijn in 2015 vastgesteld door de Verenigde Naties en richten zich onder andere op armoedebestrijding, klimaatactie en duurzame steden en gemeenschappen.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen dragen bij aan een Duurzame Wereld

Wat is een duurzame belegging?

APG heeft samen met een andere pensioenuitvoerder een [raamwerk](#) ontwikkeld om te beoordelen welke bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. We noemen dat Sustainable Development Investments (SDI's). Ook andere grote beleggers maken inmiddels gebruik van deze standaard.⁴ Zoals alle beleggingen moeten SDI's voldoen aan onze eisen voor rendement, risico en kosten. Als een bedrijf een reële bijdrage levert aan de SDG's, zien we dat als een extra argument om in dat bedrijf te beleggen.

⁴ In 2020 heeft APG samen met drie andere internationale beleggers het [SDI Asset Owner Platform](#) opgericht. Het platform stelt met gebruik van kunstmatige intelligentie vast of en hoeveel bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Het beheerde vermogen van de deelnemende partijen bedraagt inmiddels meer dan 10 biljoen dollar.

Weerbaar tegen veranderend klimaat

PPF belegt in Arcadis. Dit Nederlandse ingenieursbureau levert in de hele wereld ingenieurs en geeft advies over gebouwen en de natuurlijke omgeving. Arcadis is onder andere betrokken bij het versterken van de waterkering bij New Orleans na de orkaan Katrina. In Nederland werkt Arcadis bijvoorbeeld aan de klimaatbestendige herinrichting van de Regenboogbuurt in Almere. Door de straten en stoepen op te hogen en het riool aan te passen, loopt het water bij flinke regenbuien beter weg. De vernieuwde groenvoorziening zorgt voor verkoeling in de zomermaanden.

Duurzaam vastgoed levert grote bijdrage

Het grootste deel van onze SDI's bestaat uit vastgoed. We hebben bijna € 74 miljoen belegd in bovengemiddeld duurzaam vastgoed, waarmee we bijdragen aan SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen. Vastgoed wordt als SDI geclassificeerd als het vier of de maximale vijf sterren krijgt in het jaarlijkse duurzaamheidsonderzoek van de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). Andere Duurzame Ontwikkelingsdoelen waarin we relatief veel beleggen zijn SDG 3: Goede gezondheid en welzijn (€ 69 miljoen) en SDG 7: Duurzame en betaalbare energie (€ 50 miljoen).

Groei obligaties met duurzaam oogmerk

Onder onze SDI's bevinden zich veel groene, sociale en duurzame obligaties (hierna: obligaties met een duurzaam oogmerk). Dit zijn obligaties uitgegeven door bedrijven, overheden en instellingen voor de financiering van sociale en duurzame projecten. Ook beleggingen in obligaties met een duurzaam oogmerk moeten voldoen aan onze eisen voor rendement, risico en kosten. Eind 2021 belegden we in 335 obligaties met een duurzaam oogmerk, met een waarde van € 50 miljoen (€ 2020: 36 miljoen). We belegden onder andere in de eerste groene obligatie van de Europese Unie. De uitgifte van die obligatie maakt deel uit van het Europese herstelplan om de economie van de lidstaten na de Covid-pandemie te versterken én te verduurzamen.

4 Omgaan met klimaatverandering

Klimaatverandering brengt kansen en risico's met zich mee voor onze beleggingen. Veranderingen in wet- en regelgeving, de opkomst van nieuwe technologieën en de fysieke impact op bijvoorbeeld gewassen en gebouwen kunnen gevolgen hebben voor de bedrijven waarin we beleggen en daarmee op het rendement van onze beleggingen. PPF wil met haar beleggingen bijdragen aan de doelstelling van het Klimaatverdrag van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5-2 °C.

Inzicht in klimaatrisico's

APG belegt namens ons in de hele wereld en heeft een gespreide portefeuille. Daarom verwachten we dat de gevolgen van klimaatverandering en de energietransitie zich in de beleggingsportefeuille geleidelijk doen gelden. Wel blijven we waakzaam voor plotselinge, onverwachte veranderingen. APG brengt klimaatrisico's in kaart en neemt maatregelen om die te verminderen. Onze uitvoerder rapporteert over klimaatrisico's volgens het raamwerk van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures ([TCFD](#)).

APG neemt klimaatrisico mee in de beoordeling van beleggingen in staatsobligaties. Daarbij kijken ze naar fysieke risico's (zoals het risico op overstromingen) en transitierisico's (zoals het risico dat een land onvoldoende in staat is over te stappen naar hernieuwbare energie). PPF belegt vooral in staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid. Over het algemeen zijn zulke landen minder kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering.

CO₂-voetafdruk aandelenportefeuille

Onze uitvoerder brengt in kaart hoeveel CO₂ wordt uitgestoten door de bedrijven waarin wij aandelen hebben en hoeveel daarvan aan ons is toe te rekenen. Dit wordt de CO₂-voetafdruk genoemd.⁵ We sluiten ons aan bij de methode en doelstellingen die worden ontwikkeld in het kader van het Nederlandse [Commitment van de Financiële sector aan het Klimaatakkoord](#).

In 2021 was de CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille 60% lager dan in het peiljaar 2015. De zeer forse daling in 2021 (van -39% naar -60%) komt doordat we een groot deel van onze aandelenportefeuille in 2021 hebben belegd in een duurzaam indexfonds. In dit indexfonds zitten bedrijven met een lage CO₂-uitstoot. Ook hebben bedrijven waarin we beleggen hun CO₂-uitstoot verlaagd en beleggen we in bedrijven die in vergelijking met sectorgenoten weinig CO₂ uitstoten.

Exit kolen en teerzand

We verkochten in 2021 onze resterende beleggingen in bedrijven die meer dan 30% van hun omzet uit kolenmijnen of meer dan 20% uit teerzand halen. Voorbeelden van verkochte bedrijven zijn Suncor Energy (teerzand) en Whitehaven Coal. Bij verbranding

⁵ Voor de manier waarop deze wordt berekend, zie bijlage 1.

van kolen en de productie van olie uit teerzand komt veel CO₂ vrij, ook in vergelijking met andere fossiele brandstoffen.

Druk uitoefenen op grote uitstoters

Samen met andere grote beleggers voert onze uitvoerder druk uit op 166 bedrijven die wereldwijd de meeste CO₂ uitstoten. Deze samenwerking bestaat sinds 2017 onder de naam [Climate Action 100+](#). Door krachten te bundelen kan APG mede namens ons effectief druk uitoefenen. Het samenwerkingsverband vraagt bedrijven inzicht te geven hoe klimaatrisico's de onderneming raken. Ook moeten ze maatregelen nemen om hun CO₂-uitstoot te beperken. APG heeft namens Climate Action 100+ de leiding in de dialoog met twee fabrikanten van bouwmaterialen: Holcim en HeidelbergCement.

Strengere beoordeling

In 2021 heeft onze uitvoerder nieuwe criteria ingevoerd voor de klimaatinspanningen van de grootste olie- en gasbedrijven en elektriciteitsproducenten. Zij moeten in elk geval een doelstelling voor de lange termijn hebben voor vermindering van hun CO₂-uitstoot in de pas met het Klimaatakkoord van Parijs. Beleggingen in bedrijven die hieraan niet voldoen, hebben we in 2021 verkocht. Deze aanpak past bij de opvatting van onze deelnemers, die het tegengaan van klimaatverandering en het bevorderen van de energietransitie als belangrijkste duurzaamheidsdoelen zien.

Succesvolle transitie: Ørsted

Ørsted is het voormalige Deense staatsoliebedrijf, dat toen nog DONG heette. APG belegt namens ons in dit bedrijf, dat sinds 2005 met succes aan de weg timmert in windenergie op zee. In 2016 ging Ørsted naar de beurs. Inmiddels heeft het alle activiteiten in olie en gas afgestoten en de laatste kolencentrales omgebouwd tot biograndstoffen-centrales. Het bedrijf is nu wereldmarktleider voor windenergie op zee. In 2025 wil Ørsted wereldwijd 30 miljoen mensen van schone elektriciteit voorzien. In Nederland is het bedrijf betrokken bij initiatieven voor groene waterstof, een schoon alternatief voor de industrie.

5 Respect voor mensenrechten

PPF wil dat de bedrijven waarin we beleggen de mensenrechten respecteren. Daarom heeft onze uitvoerder speciaal aandacht voor het voorkomen en aanpakken van misstanden in kwetsbare sectoren.

Global Compact

Uitgangspunt voor ons beleid voor mensenrechten is de Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC). Hierin staan [tien principes](#) voor bedrijven op het gebied van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, milieu en het tegengaan van corruptie.

Onze uitvoerder neemt mensenrechten mee in de beleggingskeuzes door:

- criteria op te nemen voor mensenrechten in ons insluitingsbeleid (hoofdstuk 2);
- bedrijven aan te spreken op respect voor mensenrechten en de rechten van werknemers;
- niet te beleggen in staatsobligaties van landen met een bindend wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad of de Europese Unie (hoofdstuk 2).

Inzicht in mensenrechtenprestaties

APG is een van de initiatiefnemers van de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB). De CHRB vergelijkt de mensenrechtenprestaties van bedrijven in sectoren waar de risico's groot zijn. De CHRB is een belangrijke bron van informatie over bedrijven waarin we (kunnen) beleggen. Ook geeft de benchmark informatie om met bedrijven in gesprek te gaan over mensenrechten. De CHRB is in 2019 samengegaan met de World Benchmarking Alliance. In 2021 sprak APG namens ons met tientallen bedrijven over mensenrechten en arbeidsnormen, zoals veiligheid op het werk en het recht van werknemers om zich te verenigen.

Goede arbeidsomstandigheden

De Covid-pandemie heeft de kwetsbaarheid van werknemers, het belang van werkzekerheid en gezonde werkomstandigheden nog meer dan voorheen op de kaart gezet. Samen met acht andere grote beleggers ging APG in 2021 in gesprek met 50 multinationals over de impact van de Covid-pandemie op hun werknemers. We vroegen onder andere aandacht voor betaald ziekteverlof, investeren in opleiding en het bevorderen van diversiteit op de werkvloer. Ook spoorden we bedrijven aan hun ervaringen met succesvolle initiatieven te delen. Met een aantal bedrijven zal APG de dialoog in 2022 voortzetten.

APG voert een intensief verbetertraject over arbeidsveiligheid bij Amazon. Het verzuim door ziekte en ongevallen ligt bij dit online winkelbedrijf hoger dan bij sectorgenoten. Sinds het uitbreken van de Covid-pandemie, spitst de dialoog zich toe op het beperken van het besmettingsrisico op de werkvloer.

IMVB-convenant

In 2018 ondertekenden wij – net als meer dan 70 andere Nederlandse pensioenfondsen – het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). Daarin hebben de deelnemende pensioenfondsen afspraken gemaakt met de overheid, vakbonden en milieu- en maatschappelijke organisaties om misstanden te voorkomen bij bedrijven waarin ze beleggen. De IMVB-afspraken zijn gebaseerd op de OESO-regels voor multinationale ondernemingen en de [Guiding Principles van de Verenigde Naties \(UNGP\)](#). Halverwege 2022 moeten pensioenfondsen de afspraken hebben ingevoerd. Wij:

- stellen vast en beoordelen ('identificeren en prioriteren') de negatieve gevolgen ('impact') van onze beleggingen op mens en milieu, zoals betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen;
- gebruiken onze invloed als belegger om deze negatieve gevolgen te voorkomen of verminderen.

Op onze website lichten we toe hoe we de [zorgvuldige uitvoering](#) (due diligence) van de OESO-regels en de UNGP in ons beleid hebben ingericht.

Verkoop Glencore

APG verkocht in 2021 ons belang in mijnbouwbedrijf Glencore. Aanleiding was een nieuwe beoordeling van het verbetertraject dat APG sinds 2018 met Glencore voerde. Glencore heeft als mijnbouwbedrijf te maken met grote duurzaamheidsrisico's, zoals omkoping, corruptie, conflicten met lokale gemeenschappen en slechte arbeidsomstandigheden. Glencore staat open voor onze inbreng en heeft verbeteringen doorgevoerd, maar toch blijven de risico's groot. Omdat we niet verwachten dat het bedrijf de risico's op korte termijn verder kan verminderen, hebben we ons belang verkocht.

6 Betrokken aandeelhouderschap

Bedrijven presteren beter als ze goed worden bestuurd en oog hebben voor de lange termijn. Daarom maken we als aandeelhouder via onze uitvoerder actief gebruik van onze invloed om duurzaamheid en goed bestuur te bevorderen. Als daartoe aanleiding is, gaat onze uitvoerder met een bedrijf in gesprek. Ook oefenen we ons stemrecht uit bij alle bedrijven waarvoor we mogen stemmen op de aandeelhoudersvergadering.

Uitoefenen van ons stemrecht

Onze uitvoerder heeft in 2021 over bijna 55.000 voorstellen en resoluties gestemd. We kunnen aan zoveel stemmingen meedoen, doordat onze uitvoerder een duidelijk stembeleid heeft. Dat geeft richting voor stemmingen over reguliere agendapunten op Algemene Aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) van bedrijven. In veel gevallen stemt een stemadviesbureau namens ons op basis van dit beleid. Bij voorstellen of stemmingen die nadere bestudering of speciale aandacht vragen, brengt onze uitvoerder namens PPF zelf een stem uit.

Stemmen over beloningen

In 2021 stemde onze uitvoerder over 2.057 beloningsvoorstellen. Bij 47% van de voorstellen was dit een stem tegen (2020: 44%). Onze uitvoerder verwacht dat bedrijven waarin we beleggen in hun jaarverslag duidelijk maken hoe ze omgaan met de beloning voor bestuurders, wat de doelstellingen zijn en welke prestaties moeten worden behaald voor een variabele beloning wordt uitbetaald.

Ook verwacht onze uitvoerder dat bedrijven die wereldwijd de meeste CO₂ uitstoten een meetbare doelstelling hebben voor vermindering van de uitstoot. Deze bedrijven moeten de beloning van de bestuurders verbinden aan hun klimaatdoelen. Zo niet, dan stemmen we tegen de bestuurdersbeloning, een bestuurdersbenoeming of het jaarverslag.

Stemmen over bestuurders

In 2021 heeft onze uitvoerder gestemd over de (her)benoeming van 20.244 bestuurders. Van de voorgestelde kandidaten kreeg 74% onze steun. Dit percentage is vergelijkbaar met 2020.

Onze uitvoerder kijkt bij het stemmen over de (her)benoeming van bestuurders of het bestuur evenwichtig en divers is. Ook moet de meerderheid van de niet-uitvoerende bestuurders onafhankelijk zijn. Alle bestuurders moeten de juiste kennis, ervaring en vaardigheden hebben. De samenstelling en de prestaties van bestuur en individuele bestuursleden moeten regelmatig worden geëvalueerd.

Bij bedrijven in sectoren met een grote impact op mens en milieu verwacht onze uitvoerder dat er een verantwoordelijke bestuurder is voor duurzaamheidsvraagstukken. Ook moeten bedrijven bij de benoeming van bestuurders rekening houden met diversiteit. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om een evenwichtige verdeling in sekse,

etnische achtergrond, opleiding, persoonlijkheid en leeftijd. Wij zijn ervan overtuigd dat diversiteit in het bestuur tot betere beslissingen leidt.

Samen werken aan duurzaamheid

Samen met andere beleggers maken we ons nationaal en internationaal sterk voor betrouwbare regelgeving voor duurzaamheid en goed ondernemingsbestuur. Onze uitvoerder is onder andere aangesloten bij [Eumedion](#), een vereniging van institutionele beleggers in Nederland die als doel heeft de prestaties van beursgenoteerde bedrijven op het gebied van ESG te verbeteren.

APG sloot zich in 2009 als een van de eerste vermogensbeheerders aan bij Principles for Responsible Investment (PRI). Dit door de Verenigde Naties gesteunde netwerk van institutionele beleggers, banken en vermogensbeheerders trekt samen op om verantwoord beleggen verder te ontwikkelen.⁶

De Nederlandse Stewardship Code (2019) heeft als doel het versterken van het verantwoord en betrokken aandeelhouderschap van institutionele beleggers – zoals pensioenfondsen. In de code zijn eisen opgenomen over andere het aangaan van de dialoog met Nederlandse beursgenoteerde bedrijven waarin wordt belegd, het uitoefenen van het stemrecht en transparante communicatie daarover. PPF onderschrijft het [Verantwoord Beleggen & Stewardship Beleid](#) van onze uitvoerder.

⁶ De publieke rapportage van APG aan PRI is [hier](#) beschikbaar.

7 Vooruitblik 2022

PPF APG zal in 2022 het klimaatbeleid verder aanscherpen. Dit betekent onder andere dat we een nieuwe doelstelling bekendmaken voor het verminderen van onze CO₂-voetafdruk in lijn met het Commitment van de Financiële sector aan het Klimaatakkoord. Ook gaan we onze beleggingen in producenten van fossiele brandstoffen evalueren.

Halverwege 2022 moeten ook de laatste afspraken van het IMVB-convenant door de deelnemende pensioenfondsen, waaronder PPF, worden doorgevoerd. Deze afspraken gaan over het tegengaan van misstanden die verband houden met bedrijven waarin we beleggen. Voor PPF betekent dit onder andere dat we op onze website meer in detail rapporteren over de resultaten van engagement.

In 2022 zal onze uitvoerder het stembeleid aanscherpen. Daarbij is speciale aandacht voor onderwerpen op het gebied van klimaat, diversiteit en beloningen.

PPF vindt het belangrijk te weten hoe deelnemers denken over verantwoord beleggen. Daarom blijven we in 2022 aandacht besteden aan toegankelijke en duidelijke communicatie over verantwoord beleggen. Op die manier willen we onze deelnemers betrekken bij de beleidskeuzes die we maken en het draagvlak voor het verantwoord beleggen beleid behouden en vergroten.

Bijlage 1 Hoe berekenen we onze CO₂-voetafdruk?

De uitstoot van CO₂ speelt een belangrijke rol bij de opwarming van de aarde. Het is daarom van groot belang dat de wereldwijde CO₂-uitstoot wordt beperkt. Sinds 2013 meet APG de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in beursgenoteerde aandelen. Ook hebben we een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-voetafdruk van onze beursgenoteerde aandelenportefeuille. Sinds het peiljaar 2015 is de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille met 60% gedaald.

Voor het bepalen van de CO₂-voetafdruk kijkt APG hoeveel van de CO₂-uitstoot van de bedrijven in de aandelenportefeuille voor onze rekening komt, op basis van het percentage van de aandelen in die bedrijven dat wij bezitten. Hierbij gaat het om de CO₂ die bedrijven zelf uitstoten (scope 1) en de CO₂ die wordt uitgestoten bij de productie van de door bedrijven ingekochte energie (scope 2).

Bij het berekenen van de CO₂-voetafdruk per belegde euro maakt onze uitvoerder gebruik van het prijspeil van beleggingen in 2015. Hierdoor voorkomen we dat sterke dalingen en stijgingen van de aandelenkoersen invloed hebben op de CO₂-voetafdruk. Ook wordt gecorrigeerd voor de verdeling in de portefeuilles over ontwikkelde en opkomende economieën tussen 2015 en nu. Het resultaat is dat de gerealiseerde afname uitsluitend het gevolg is van de beleggingskeuzes van onze uitvoerder en van de reductie van de CO₂-uitstoot van de bedrijven waarin wij beleggen.

De beschikbaarheid van emissie-gegevens van beursgenoteerde aandelen is over het algemeen goed, vooral voor bedrijven in CO₂-intensieve sectoren in de ontwikkelde markten. Niettemin spelen schattingen van dataleveranciers een belangrijke rol, vooral voor kleinere bedrijven en bedrijven in opkomende markten.

Bijlage 2 Gebruikte afkortingen

CHRB	Corporate Human Rights Benchmark; organisatie opgericht door onder andere APG die de mensenrechtenprestaties vergelijkt van bedrijven in sectoren waar het risico op betrokkenheid bij schendingen groot is
CO₂	Koolstofdioxide; het belangrijkste broeikasgas
ESG	Environment, Social and Governance; milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur
GRESB	Global Real Estate Sustainability Benchmark; organisatie opgericht door onder andere APG die de duurzaamheidsprestaties van vastgoedfondsen vergelijkt
IMVB	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen; In het IMVB-convenant hebben Nederlandse pensioenfondsen afspraken gemaakt over het voorkomen van misstanden bij bedrijven waarin ze beleggen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling. De OESO heeft richtlijnen opgesteld voor verantwoord internationaal ondernemen
PRI	Principles for Responsible Investing; wereldwijde vereniging van meer dan 3000 pensioenfondsen, vermogensbeheerders en bedrijven die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SDG	Sustainable Development Goals; de Duurzame Ontwikkelingsdoelen zoals opgesteld door de Verenigde Naties in 2015
SDI	Sustainable Development Investment; een belegging die aantrekkelijk is uit financieel oogpunt én bijdraagt aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation; Europese wetgeving die voorschrijft waaraan de informatieverstopping van pensioenfondsen over de duurzaamheid van hun beleggingen moet voldoen
TCFD	Taskforce on Climate-related Financial Disclosures; internationale standaard voor het rapporteren over de impact van klimaatverandering door bedrijven en vermogensbeheerders
UNGP	United Nations Guiding Principles; richtlijnen voor bedrijven op het gebied van mensenrechten